

PETER SOKOL*

Ján Kollár v kontakte so Srbmi a náčrt vplyvu jeho myšlienok slovanskej vzájomnosti

SOKOL, P.: Ján Kollár in Contact with Serbs and an Outline of the Influence of His Thoughts on Slavic Reciprocity. *Slavica Slovaca*, 54, 2019, No. 2, pp. 166-171 (Bratislava).

This article refers to the relations between Ján Kollár, a prominent representative of Slovak national revival and three Serbian scholars with whom he was in contact during his work. On this basis, it demonstrates the fact that Kollár's ideas of Slavic reciprocity have spread to other Slavic nations, in this case Serbia and it has also reached the pages of their periodicals. Thanks to that, it's possible to assess its influence on the cultural and social life of this nation.

Ján Kollár, Vuk Stefanović Karadžić, Serbs, serbian journals, slavic reciprocity.

V prvej polovici 19. storočia sa len niekoľko osobností slovenského kultúrneho života dostalo do širšieho povedomia srbského. Popri najznámejšom Pavlovi Jozefovi Šafárikovi, od roku 1819 pôsobiacom na pravoslávnom gymnáziu v Novom Sade, to bol aj Ján Kollár, ktorý v tom istom roku začína svoje pôsobenie ako evanjelický farár v Pešti. Možno teda povedať, že napriek tomu, že Pešť bola Srbom vzdialenejšia ako Nový Sad, Kollárovo myšlienky, ktoré hlásal a ktoré šíril vo svojom diele, im boli dosť blízke na to, aby si k nim našli cestu.

Ján Kollár bol v blízkom kontakte so Srbmi už od čias štúdií na lýceu v Bratislave. Tu spoznal Pantaleona Živkovića (1795 – 1851), neskoršieho dalmatínskeho, budínskeho a temešvárskeho biskupa. Vo svojich Pamätiach naňho Kollár spomína takto: „*V niektorých predmetoch a hodinách, najmä na angličtine, francúzštine a taliančine, sedával vedľa mňa istý mladý Srb, skromný, s tvárou ako panenka, vľúdneho správania.*“¹ *Okrem jeho srbsčiny ho zaujala cirkevná staroslovančina, ktorú Živković ovládal: „Milý Bože, aké city prenikaly moje srdce, keď som tu z jeho úst počul po prvý raz staroslovanskú cirkevnú reč! Len v nej chcel som sa s ním rozprávať.“*² *Tento záujem v Kollárovi podnecoval myšlienky slovanskej vzájomnosti. Sám píše: „Nevdojak a len z prirodzeného pudu pociťoval som už vtedy voči tomuto srbskému slovanskému bratovi väčšiu a srdečnejšiu náklonnosť, než voči ktorémukoľvek Nemcovi alebo Maďarovi. Už vtedy šípil som nejasne a cítil v srdci, že to v Slovanstve musí byť ináč, že sme všetci jeden národ.“*³ Živković nebol jediný Srb, ktorý študoval s Kollárom. Kollár študoval na lýceu od školského roku 1812/13 do školského roku 1814/15 a za tento čas mal mnoho srbských spolužiakov. Podľa R. Kovijanića v období rokov 1812/13 až 1823 navštevovalo evanjelické lýceum a katolícku právnickú akadémiu v Bratislave dohromady 85 srbských študentov.⁴ Okrem Živkovića bol Kollárovým spolužiakom napríklad aj Alex Mušicki, synovec Lukijana Mušického (1777 – 1837), ktorý bol v tom čase uznaným básnikom a ktorý sa neskôr stal vladykom. Jemu ešte bude venovaných pár slov ďalej.

Kontakt so Srbmi pretrvával aj neskôr, keď Kollár pôsobil v Pešti, a možno povedať, že vtedy zosilnel. Bol tu v kontakte so srbskou mládežou, ktorá v Pešti študovala, a stal sa dokonca členom študentského spolku *Srpsko književno društvo*. Jeho zakladateľom bol Josif Milovuk (1787 – 1850),⁵

*Mgr. Peter Sokol, Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, Dúbravská cesta 9, 841 04 Bratislava

¹ Kollár, J.: Pamäti z mladších rokov života. Bratislava: Tatran, 1950, s. 136.

² Kollár, J.: Pamäti z mladších rokov života, c. d., s. 136-137.

³ Kollár, J.: Pamäti z mladších rokov života, c. d., s. 137.

⁴ Kovijanić, R.: Štúdie z dejín juhoslovensko-slovenských vzťahov. Martin: Matica slovenská, 1976, s. 8.

⁵ Kudelka, V.: Jan Kollár a Srbové. In: Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. D. Řada literárněvědná, 1969, roč. 18, č. D16, s. 51-65.

kupec, vydavateľ kníh, ideológ a spoluzakladateľ Matice srbskej, s ktorým bol Kollár v blízkom kontakte. Svedčí o tom list Martinovi Hamuljakovi, ktorý mu Kollár napísal z liečenia v Turčianskych Tepliciach v roku 1825. V ňom píše: „(...) *pak jděte k p. Milovukovi do Peště a vezmite u něho na mé účty 1 ex. Slovníka srbského. Má tuším již i broširované.*“⁶ Kollár sa s Milovukom nielen osobne poznal, ale mu aj pravdepodobne dostatočne dôveroval, lebo jeho prostredníctvom napríklad rozširoval svoju Čítanku do okolitých krajín. Vo svojom liste Vukovi Stefanovičovi Karadžičovi totiž píše: „*Práve teraz je rok a tri mesiace, čo som prostredníctvom nášho Milovuka expedoval balík Čítanky v počte 120 exemplárov do Prahy knihkupcovi Martinovi Neureutterovi. Pán Milovuk poslal tento balík cez Viedeň pánu Tirkovi, ktorý ho mal potom ďalej dopraviť do Prahy.*“⁷

V roku 1825 Karadžić navštívil v Novom Sade Šafárika, pričom mal v pláne spoznať aj Kollára, u ktorého sa chcel v Pešti zastaviť. Dozvedáme sa to z listu, ktorý adresoval Šafárik práve Kollárovi: „*Slovútný a drahocenný náš Súslovan, P. Vuk Stephanovič, dav se na cestu z Vidně sem do poledních Uher, pomeškal několik dní i u nás, a obdaroval nás svou přítomností, svým přátelstvim. Žádaje to všemožně, aby se v čas navracení svého s Vámi seznámil, umínil některé dny v Budíně a v Pešti pobytí, a Vás vyhledati. Vám jeho poručeti bezpotřebno; onť Vám poručen sám sebou. Nevažte sobě za práci, jej, bude-li možné, i s ostatními Súslovany seznámiti. Učiníte mu věc velice milú a vděčnú.*“⁸ Vidíme teda, že impulz pre nadviazanie kontaktu vyšiel od Karadžića. Šafárik, ktorý pomenoval Karadžića Súslovanom, vyjadrujúc tak bližší vzťah než len príslušnosť k rovnakému etniku, odporúča Kollárovi, aby ho zoznámil s ostatnými osobnosťami národno-kultúrneho života pôsobiacimi v Pešti. Ako tvrdí, Karadžičovi to urobí radosť a bude za to vďačný, z čoho, spolu s jeho túžbou stretnúť sa s Kollárom, vyplýva, že nielen Kollár ako propagátor myšlienky slovanskej vzájomnosti, ale aj on bol priaznivo naklonený rozvoju ostatných slovanských národov a vzťahov medzi nimi.

Karadžić napokon naozaj navštívil Kollára v Pešti, pričom ten opäť využil možnosť zaslať po dôveryhodnej osobe, tentokrát po Karadžičovi, nejaké knihy. Spomína to Kollár v liste Piotrovi Ivanovičovi Koeppenovi (1793 – 1864), ruskému bibliografovi: „*Teraz Vám na Vašu žádost' po pánu Vukovi, který nás práve navštívil, posielam do Viedne na pána dvorného radcu Rodofinikina (...) prvý zväzok bernolákovského Slovára...*“⁹

*O viac než 20 rokov neskôr, po Kollárovom uväznení v Pešti v roku 1849, keď odišiel do Viedne na univerzitu ako profesor slovanskej archeológie, stretával sa s Karadžičom, ktorý tu tiež pôsobil, takmer každý deň.*¹⁰

*Kollár, rovnako ako Šafárik, si Karadžića veľmi vážil, o čom svedčí aj ďalší list jemu adresovaný. V roku 1828 ho totiž pozval na slovenskú školskú skúšku do Pešti: „(..) V stredu, t. j. 6. februára odpoľudnia o 2. hodine sa koná v našej slovanskej škole exámen. Ak by ste mali čas a vôľu poctiť nás svojou prítomnosťou, bude nás to všetkých veľmi tešiť.“*¹¹ *V tom istom roku dostal Kollár práve na odporúčanie Karadžića ponuku od hornokarlovackého vladkyu Lukijana Mušického na miesto tajomníka eparchie. Svoju úlohu však v tom isto zohralo aj to, že Mušického synovec bol jedným zo Srbov, s ktorými Kollár chodil do tej istej triedy, keď študoval na evanjelickom lýceu.*

⁶ List Jána Kollára Martinovi Hamuljakovi zo dňa 16. júna 1825. In: Ambruš, J. (ed.): Listy Jána Kollára I. 1816 – 1839. Martin: Matica slovenská, 1991, s. 49.

⁷ Preklad listu Jána Kollára Vukovi Stefanovičovi Karadžičovi zo dňa 28.IV.1827 z nemčiny. In: Ambruš, J. (ed.): Listy Jána Kollára I. 1816 – 1839. Martin: Matica slovenská, 1991, s. 266.

⁸ List Pavla Jozefa Šafárika Jánovi Kollárovi zo dňa 17. mája 1825. In: Časopis musea Království Českého, 1873, roč. 47, zv. 4, s. 400-401.

⁹ Preklad listu Jána Kollára Piotrovi Ivanovičovi Koeppenovi zo dňa 8. VII. 1825 z nemčiny. In: Ambruš, J. (ed.): Listy Jána Kollára I. 1816 – 1839. Martin: Matica slovenská, 1991, s. 253.

¹⁰ Кузмановић, Н.: Романтизам у српско-словачким културним везама. Нови Сад: Мало историјско друштво; Бачка Паланка: Логос, 2011, s. 113.

¹¹ Preklad listu Jána Kollára Vukovi Stefanovičovi Karadžičovi zo dňa pred 6. II. 1828 z nemčiny. In: Ambruš, J. (ed.): Listy Jána Kollára I. 1816 – 1839. Martin: Matica slovenská, 1991, s. 275.

Kollár však túto ponuku musel odmietnuť, pretože by bol musel prestúpiť na pravoslávnu vieru, čo neprichádzalo do úvahy.¹²

Rozvinula sa medzi nimi dokonca i spolupráca v pracovnej oblasti. N. Kuzmanović uvádza, že prostredníctvom Karadžića zasielal Kollár knihy aj na Ruskú akadémiu vied a tiež ruským vzdelancom.¹³ Konkrétne išlo o balík so šiestimi výtlačkami jeho knihy *O literárnej vzájomnosti Slovanov*, čo potvrdzuje list z ich osobnej korešpondencie, v ktorom Kollár píše Karadžićovi: „V balíku je dovedna 6 exemplárov, a to jeden pre Vás, jeden pre pána Kopitara (na velíne), jeden pre cársku ruskú akadémiu (na velíne), jeden pre p. Jazykova, jeden p. Koeppenovi, jeden p. Pogodinovi. Tieto posledné štyri exempláre ráčte láskavo odovzdať ruskému vyslanectvu vo Viedni na ďalšie postúpenie do Petrohradu.¹⁴ Rôzne diela si posielali aj navzájom medzi sebou. Dozvedáme sa to napríklad z listu, ktorý Kollár poslal Karadžićovi v roku 1837. V ňom ho žiada: „Nemohli by ste mi zaobstaráť celý zvyk¹⁵, spevy a modlitby, ktorými sa v Srbsku sprevádza sláva (ustati u slawu)? Dalo by sa to dostať, ak už nie vytlačené, aspoň v rukopise?“¹⁶ Napriek tomu, že list je v nemčine, vysvetlenie v zátvorke uvádza v srbčine, čím sa chce zjavne vyhnúť nedorozumeniu. Treba konštatovať, že všetky Kollárove listy Karadžićovi, z ktorých tu citujeme, sú v origináli písané v nemčine. Iste aj vďaka pôsobeniu vo Viedni Karadžić zase posielal Kollárovi diela od rôznych zahraničných spisovateľov.¹⁷

V závere vyššie citovaného listu¹⁸ Kollár pripísal vetu, ktorou sa vyslovil ku informácii, ktorá sa k nemu dostala: „Počúvam, že vladyka je nevelmi spokojný s Vašou Čiernou Horou: to Vás nemusí vôbec myliť písať pravdu.“¹⁹ Pod Čiernou Horou tu myslí Karadžićovu knihu *Montenegro und die Montenegriner*, ktorá vyšla v tom istom roku po nemecky. V nej opisoval čiernohorský národ a jeho život veľmi realisticky, nič neprikrášľoval. Údajne sa v knihe čiernohorskému vladykovi, ktorým bol vtedy Petar II. Petrović-Njegoš, nepáčilo Karadžićovo tvrdenie, že do Senátorského domu by mali vstupovať na jednej strane senátori a na druhej somári. Vladyka sa ale neskôr mal vyjadriť, že napriek tomu ho nezačal nenávidieť a naďalej ho má rád a rešpektuje ho.²⁰ Toto tvrdenie je však v rozpore s názorom literárneho historika a slavistu N. Banaševića, ktorý tvrdí, že Kollárova informácia je nepravdivá a vladyka nikdy nepovedal nič proti Karadžićovej knihe.²¹

N. Kuzmanović uvádza, že Kollár podľa vzoru Karadžića, ktorý vydával ľudové piesne, vydal v spolupráci s Jánom Blahoslavom Benediktím v roku 1826 zbierku s názvom *Pesme svetovne naroda slovačkog u Ugarskoj*.²² Avšak Kollár jej prvý zväzok *Pjsně swětské Lidu slowenského w Uhřjch* vydal v spolupráci so Šafárikom a Benediktím v roku 1823, druhý *Pjsně swětské Lidu slawenského*

¹² Кузмановић, Н.: Романтизам у српско-словачким културним везама. Нови Сад: Мало историјско друштво; Бачка Паланка: Логос, 2011, s. 110-113.

¹³ Tamže, s. 113.

¹⁴ Preklad listu Jána Kollára Vukovi Stefanovičovi Karadžićovi zo dňa 20. VI. 1837 z nemčiny. In: Ambruš, J. (ed.): Listy Jána Kollára I. 1816 – 1839. Martin: Matica slovenská, 1991, s. 391.

¹⁵ V pôvodnom nemeckom texte je použité slovo Gebrauch; povstanie na Slávu je pravidelnou súčasťou liturgie.

¹⁶ Preklad listu Jána Kollára Vukovi Stefanovičovi Karadžićovi zo dňa 18. IX. 1837 z nemčiny. In: Ambruš, J. (ed.): Listy Jána Kollára I. 1816 – 1839. Martin: Matica slovenská, 1991, s. 401.

¹⁷ Кузмановић, Н.: Романтизам у српско-словачким културним везама. Нови Сад: Мало историјско друштво; Бачка Паланка: Логос, 2011, s. 113.

¹⁸ Napriek tomu, že list je zo dňa 18. septembra, ako uvádza aj sám Kollár, Stojanović vo svojej biografii o Karadžićovi uvádza 19. september.

¹⁹ Preklad listu Jána Kollára Vukovi Stefanovičovi Karadžićovi zo dňa 18. IX. 1837 z nemčiny. In: Ambruš, J. (ed.): Listy Jána Kollára I. 1816 – 1839. Martin: Matica slovenská, 1991, s. 401.

²⁰ Стојановић, Љ.: Живот и рад Вука Стефановића Караџића. Београд: Бигз, 1987, s. 448-449.

²¹ Banašević, N.: Njegošov odnos prema Vuka i njegovom pravopisu. In: Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor 20, 1 – 2. Beograd: 1954, s. 29-37. Cit. podľa Ambruš, J. (ed.): Listy Jána Kollára I. 1816 – 1839. Martin: Matica slovenská, 1991, s. 400-401.

²² Кузмановић, Н.: Романтизам у српско-словачким културним везама. Нови Сад: Мало историјско друштво; Бачка Паланка: Логос, 2011, s. 111.

v *Uhrách* v roku 1827.²³ N. Kuzmanović v ďalšej časti knihy uvádza už tieto roky, no pri diele *Narodne pjesme slovačke*,²⁴ ktoré pravdepodobne stotožňuje s dielom *Národní zpiewanky, Čili Pjsně Swětské Slowákůw W Uhrách Gak Pospolitého Lidu Tak I Wyššjch Stawůw*, ktoré vyšlo tiež v dvoch zväzkoch, ale v rokoch 1834 a 1835. V oboch prípadoch ide teda o mylné údaje.

Ako sme už spomenuli, ovplyvňovanie medzi Karadžićom a Kollárom bolo vzájomné. V roku 1825 vyšla Kollárova *Čítanka anebo Kniha k čítaní pro mládež ve školách slowanských v městech a v dědinách*, ňou sa inšpiroval Karadžić a o dva roky neskôr, v roku 1827, napísal *Prvi srpski bukvar*²⁵ ako reakciu na to, že srbská mládež v tom čase nemala ani školské knihy, nieto čítanku, z ktorej by sa mohla učiť čítať a písať po srbsky.²⁶ *Čítanke sa budeme venovať ešte neskôr.*

Ak sa hovorí o vzťahoch Kollára so Srbmi, nesmie sa vynechať Teodor Pavlović (1804 – 1854), ktorý mal k slovenskému národu veľmi blízky vzťah. Nadväzoval vzťahy nielen s predstaviteľmi druhej generácie slovenského obrodzenia, čiže so Šafárikom či Kollárom, ale neskôr aj s predstaviteľmi štúrovskej generácie.

*Pavlović študoval právo na právnickej fakulte v Bratislave v rokoch 1823 – 1825. Tu ho zaujala tematika slovanstva a slovanskej spolupráce.²⁷ Keď po skončení štúdia prišiel do Pešti pracovať ako advokát,²⁸ postupne sa spoznával s významnými predstaviteľmi nielen maďarského, ale aj slovanských národov. Čoskoro sa zoznámil aj s Jánom Kollárom, pričom si osvojil názor, že najlepšia možnosť, ako šíriť a ohlasovať myšlienky slovanskej vzájomnosti, je prostredníctvom tlačeného slova. Podľa toho sa aj riadil, od roku 1832 do roku 1841 redigoval časopis *Letopis Matice srpske*, od roku 1835 do roku 1848 vydával časopis *Srpski narodni list*, v rokoch 1845 až 1847 *Srpske narodne novine* a v tých istých rokoch aj almanach *Dragoljub*.²⁹*

Ján Kollár sa do povedomia srbského obyvateľstva dostával aj prostredníctvom týchto periodík. Už v roku 1826 sa jeho meno objavilo v *Letopise Matice srbskej*, konkrétne sa v treťom zväzku nachádza správa o Kollárovej *Čítanke*.³⁰ V rubrike **Смѣнице** (Rozličnosti) sa na stranách 140 a 141 nachádza informácia o vydaní *Čítanky* v Pešti. Píše sa tam:

„Год. 1825. изишла е у Будиму у Кр. Універс. мѣпографіи: Їтjanka anebo Книга к Їjtánj про млáдеж we sskolách slowanských w městech a dědinách.“³¹

Po tejto stručnej informácii nasleduje vymenovanie všetkých častí *Čítanky* v pôvodnom znení. Ku koncu nemenovaný autor ešte pridáva:

„Изборъ стварій, кое кнѣга содержи, естъ изряданъ; а начинъ писаня юношескомъ возрасту приличанъ и сходанъ. Мы смо заиста съ великимъ задовольствомъ све, а нарочито Гл. XV. читали. – О како е то нужно и полезно, да наше дѣте юштъ у свомъ дѣтннству добые понятіе о народу Славенскомъ, когъ е нѣжна вѣтѣва, подложна разныма буряма!“³²

²³ Pozri aj: Ripka, I.: Etymologické výskumy Jána Kollára a Pavla Jozefa Šafárika. In: Doruľa, J. (ed.): *Historický význam a odkaz diela osobností slovenského národného obrodzenia*. Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2014, s. 7-20.

²⁴ Кузмановић, Н.: Романтизам у српско-словачким културним везама. Нови Сад: Мало историјско друштво; Бачка Паланка: Логос, 2011, s. 112.

²⁵ Кузмановић, Н.: Романтизам у српско-словачким културним везама, с. д., V preklade Prvá srbská čítanka.

²⁶ Стојановић, Љ.: *Живот и рад Вука Стефановића Караџића*. Београд: Бигз, 1987, s. 293.

²⁷ Jerković, J.: Teodor Pavlović a Slováci. In: Милисавец, Ж. (ed.): *Српско-словачке књижевне и културне везе*. Нови Сад: Матица Српска, 1991, s. 95-101.

²⁸ Georgijević, K.: Kollárova ideja slovenske uzajamnosti kod Hrvata i Srba. In: Horák, J. (ed.): *Slovanská vzájemnost*. Praha: Česká Akademie věd a umění a Slovanský ústav v Praze, 1938, s. 63-95.

²⁹ Jerković, J.: Teodor Pavlović a Slováci. In: Милисавец, Ж. (ed.): *Српско-словачке књижевне и културне везе*. Нови Сад: Матица Српска, 1991, s. 95-101.

³⁰ Kudelka, V.: Jan Kollár a Srbové. In: *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. D. Řada literárněvědná*, 1969, roč. 18, č. D16, s. 51-65.

³¹ Čítanka Г. Kollara. In: *Сербске летописи за год 1825, 1825, роѣ. 1, ѣ. 3, s. 140-141.*

³² Čítanka Г. Kollara, с. д..

(„Výber vecí, ktoré kniha obsahuje, je prepracovaný; a spôsob písania pre detský vek pekný a vhodný. Čítali sme všetko s naozaj veľkým potešením, najmä hlavu XV. – Ako je potrebné a užitočné, aby naše dieťa získalo predstavu o slovanskom národe už v detstve, keď je (ešte len) slabým konárom vystaveným rozličným búrkam!“)

Autor článku teda hodnotí Čítanku pozitívne. Postrehol v nej rovnakú myšlienku, akú formuloval Karadžić vo svojom Bukvari.

V treťom ročníku Letopisu Matice srbskej sa nachádza preklad troch sonetov zo *Slávy dcéry* od Georgija Magaraševiča (1793 – 1830). Nebol to posledný príspevok, v ktorom figurovalo meno Jána Kollára. V Letopise sa objavovali rôzne preklady jeho kázní, filologicko-historických príspevkov, lingvistických rozpráv, ďalšie preklady *Slávy dcéry*, jeho recenzie, štúdie alebo aj balada *Původ Lipska*.³³

Kollárova tvorba sa v Letopise dostávala najväčšmi do popredia v rokoch 1832 – 1841, teda v období, v ktorom bol redaktorom Pavlović, ktorý mal ku Kollárovi mimoriadne pozitívny vzťah.³⁴

Teodor Pavlović, ako sme spomenuli vyššie, bol zároveň redaktorom Srpskeho narodného listu, v ktorom vyšiel aj preklad Kollárovej rozpravy *O literárnej vzájomnosti medzi kmeny a nářečiami slávskými*.³⁵ Tento srbský preklad je prvým zverejnením Kollárovej rozpravy, vyšiel už v roku 1835,³⁶ teda v roku jej vzniku. Kollár podľa R. Brtáňa rozposlal svoj český rukopis viacerým svojim známym z rozličných slovanských národností, a tak sa aj jeho rozprava objavovala v tlači podľa toho, kedy ju do nich ten-ktorý redaktor zaradil.³⁷ V Kuzmáného Hronke bola uverejnená až rok po srbskom vydaní, teda v roku 1836, keď sa objavila aj v českých *Květoch* a v chorvátskej *Danici ilirskej* pod názvom *O slovstvenoj uzajemnosti medju kolěni i narečji slovenskimi*.³⁸ V nasledujúcom roku vyšla v knižnej podobe v nemčine.³⁹ Opäť v srbcine vyšla taktiež v knižnom vydaní ako preklad konečnej nemeckej verzie s názvom *O književnoj uzajamnosti izmedju različni plemena i narečja slavjanskog naroda*.⁴⁰

Popri spomínaných periodikách sa objavili úryvky z Kollárovej rozpravy v roku 1838 aj v kalendári *Srpska pčela* (ešte podľa nemeckého knižného vydania). V ňom bol v roku 1841 vydaný aj preklad kapitoly z diela *Sláva bohyně*.⁴¹

Záver

Myšlienky slovanskej vzájomnosti, ktoré hlásal a zastával Ján Kollár, predstaviteľ slovenského národného obrodzenia, významne zasiahli nielen slovenský, ale aj iné slovanské národy. V tomto príspevku sme sa pokúsili poukázať okrem vplyvu jeho myšlienok aj na vzájomný vplyv medzi Kollárom a niektorými srbskými vzdelancami, ktorý často vyústil až do spolupráce. Z listov, ktorých ukážky sme uviedli, možno vidieť veľmi priateľské vzťahy medzi nimi. Venovali sme pozornosť najmä trojici Srbov, s ktorými Kollár nielen udržiaval kontakty, ale mnohokrát prostredníctvom nich rozširoval, resp. dostával literárne diela.

³³ Harpáň, M.: Slovenská literatúra v časopise Letopis Matice srpske. In: Милицевац, Ж. (ed.): Српско-словачке књижевне и културне везе. Нови Сад: Матица Српска, 1991, s. 151-161.

³⁴ Jerković, J.: Teodor Pavlović a Slováci. In: Милицевац, Ж. (ed.): Српско-словачке књижевне и културне везе. Нови Сад: Матица Српска, 1991, s. 95-101.

³⁵ Rosenbaum, K.: Ideový charakter Kollárových rozpráv o slovanskej vzájomnosti. In: Kollár, J.: O literárnej vzájomnosti. Bratislava: Vydavateľstvo slovenskej akadémie vied, 1954, s. 7-107.

³⁶ Jerković, J.: Teodor Pavlović a Slováci. In: Милицевац, Ж. (ed.): Српско-словачке књижевне и културне везе. Нови Сад: Матица Српска, 1991, s. 95-101.

³⁷ Brtáň, R.: Vznik, vývin a verzie Kollárovej rozpravy o literárnej vzájomnosti. Liptovský Sv. Mikuláš: Transcius, 1942, s. 22.

³⁸ Harpáň, M.: Recepčia Jána Kollára v srbskej literatúre. In: Dudok, D. (ed.): Zborník Spolku vojvodinských slovakistov 15. Nový Sad: Spolok vojvodinských slovakistov, 1993, s. 13-18.

³⁹ Rosenbaum, K.: Ideový charakter Kollárových rozpráv o slovanskej vzájomnosti. In: Kollár, J.: O literárnej vzájomnosti. Bratislava: Vydavateľstvo slovenskej akadémie vied, 1954, s. 7-107.

⁴⁰ Harpáň, M.: Recepčia Jána Kollára v srbskej literatúre. In: Dudok, D. (ed.): Zborník Spolku vojvodinských slovakistov 15. Nový Sad: Spolok vojvodinských slovakistov, 1993, s. 13-18.

⁴¹ Kudelka, V.: Jan Kollár a Srbové. In: Sbornik prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. D. Řada literárněvědná, 1969, roč. 18, č. D16, s. 51-65.

Vďaka načrtnutým vzťahom sa nielen Kollárove myšlienky slovanskej vzájomnosti, ale aj jeho diela, rozpravy, kázne a pod. dostávali na stránky srbských periodík. Vydávanie prekladov jeho tvorby neutíchalo, skôr naopak, v istom období rástlo, čo potvrdzuje, že vzbudzovali záujem čitateľov.

Považujeme za dôležité, aby sa v súvislosti s touto problematikou v čo najväčšej miere využívala Kollárova korešpondencia, v ktorej Ján Kollár buď priamo komunikuje so srbskými vzdelancami, alebo píše o kontakte s nimi. S mnohými, ako sme uviedli, sa stýkal už od svojho štúdia, iných spoznal neskôr počas svojho pôsobenia. Práve korešpondencia a periodiká by mohli byť dobrým základom pre podrobnejšiu a hĺbkovo prepracovanejšiu prácu o vzťahoch medzi Kollárom a srbským národom.